

Avrupa Parlamentosu Seçimlerinin Ardından*

Özgür Gökmen
og@ozgurgokmen.net

25 lke ve 350 milyonu aşkın kayıtlı seçmeniyle tarihin en büyük (bir o kadar da heyecansız) seçimlerinden biri geride kaldı. Avrupa, sandık başına gitmeye tenezzül eden Avrupa, geçtiğimiz Haziran başında yeni temsilcilerini seçti.

Avrupa Parlamentosu (AP) üyelerinin seçimlerle tespit edilmeye başlandığı 1979'dan bu yana katılım oranları istikrarlı bir şekilde düşüyor. Başlangıçtaki % 63'lük katılım oranı, 1999'da % 50'nin altına inmişti. 2004 seçimleri % 45.5'lik katılım oranıyla bu seyri kuvvetlendirdi. Kurucu lkelerden Belçika ve Lüksemburg sarsılmaz % 90 civarındaki katılım oranlarıyla her zamanki istisnalar. Fakat az nüfuslu bu iki ülkede oy kullanmanın, 1984 seçimlerinden bu yana % 73'lük genel bir ortalama tutturmuş Yunanistan'la birlikte, yasal zorunluluk olduğu unutulmamalı. Avrupa Birliği'ne (AB) dair birçok başka hususta olduğu gibi, seçimlere katılım konusunda da genel seyri belirleyen, Almanya ve Fransa. Her iki ülkede de 25 sene içinde yapılan 6 seçim boyunca katılım oranları, sırasıyla % 65.7 ve % 60.1'den, dalgalanarak % 43'e dek indi. Bu rakamlar aşağı yukarı Avrupa ortalamasına işaret ediyor.

Bu tedrici düşüşte AP'nin seçmenler nezdinde çok da ciddiye alınmamasının payı büyük. Çoğu AP adayının ülke siyasetinde bir yere gelemeyecek siyasetçiler olarak algılanması bir yana, yakın zamana dek danışma organı niteliği taşıyan AP'nin bizzat kendisinin işlevsiz bir meclis olarak görülmesi yaygın olarak rastlanılan bir hal. Bunda gerçeklik payı da yok değil. Çok yakın zamanlı bir örnek, Avrupa Komisyonu'nun, AP'nin itirazlarına rağmen, ABD hükümetinin Avrupalı uçak yolcularının kişisel bilgilerine dolaysız erişimine izin vermesi. Bugünlerde, AP'nin ilk defa yurttaşlar lehine bir teşebbüste bulunduğu; fakat seçimlerle belirlenmeyen, dolayısıyla sorumsuz bir organın AP'yi hükümsüz kılarak Avrupalıların temel özgürlüklerini ve güvenliğini tehlikeye attığı tartışılıyor. Ortada en yalın biçimiyle bir genel temsil krizi var. AB ve AP'yle alakalı olarak üstünde düşünülmesi gereken temel sorun da bu. Fakat biz rakamlarla devam edelim.

**Birikim* 183 (2004): 16–18

AB'nin 5. genişleme sürecinde, 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın diğer kıyısında kalan ülkelerle birlikte Malta ve Kıbrıs'ın 1 Mayıs 2004'te AB'ye üye olmasıyla birlikte, AP'nin 626 olan parlamenter sayısı 732'ye yükseldi. Aradaki sandalye farkı yeni katılan ülkelere tahsis edildi, ayrıca başta Fransa, İtalya ve Britanya olmak üzere birtakım ülkelerin parlamenter sayıları eski döneme göre azaldı. 86-87 temsilcili Fransa, İtalya ve Britanya'nın yeni sandalye sayıları 78. Almanya 99 olan sandalye sayısını muhafaza ediyor.

Seçim sonuçları, Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupalı Demokratlar Grubu'nun (EPP-ED) gücünü konsolide etti. Geçen dönemde parlamentoda en büyük gruba sahip olan Halk Partisi'nin sandalye sayısı ciddi sayılabilecek bir artış göstererek 279'a çıktı. Parlamantonun ikinci büyük grubu olan Avrupa Sosyalistler Partisi (PES) seçimin en büyük mağlubu. Yeni sandalye sayısı 199. Parlamantonun aldığı kararlarda bu iki büyük gruptan biri lehine oy kullanarak belirleyici bir pozisyona sahip olan Avrupa Liberal, Demokrat ve Reform Partisi Grubu (ELDR) 67 sandalye kazanarak mevcut gücünü nispi olarak artırdı.

Yeşiller/Özgür Avrupa İttifakı (Greens/EFA) (40 sandalye) ile Birleşik Avrupa Solu/Nordik Yeşil Sol Grubu (EUL/NGL) (39 sandalye), Sosyalistler'le beraber seçimin mağlupları arasında.

Önceki dönemde AP'nin dördüncü büyük grubu Birleşik Sol'ken, şimdi bu pozisyonda istatistiki tablolarda Ötekiler olarak anılan 66 sandalyelik bir kesim yer alıyor. Bu kesimin içinde de AP ve Avrupa Komisyonu içindeki yolsuzluklara karşı siyaset yapmak üzere seçimlerden evvel Hollanda'da kurulan Transparan Avrupa Partisi'nin 2 temsilcisinden, (en çok sükse yapan onlar olduğu için ilk başta onların adlarını analım, İtalyan ve İsveçli) aşırı sağcılara kadar birçok farklı siyasi gruptan insan bulunuyor. Fakat Transparan Avrupa Partisi'ne istisna gözüyle bakabiliriz. Zira, Ötekiler'in baskın niteliği, milli partiler arasındaki nüanslara rağmen, aşırı sağcı olmaları.

Bu kesimin kazandığı başarınının AB açısından sorunlu tarafı, eski Birlikliler'in genişlemeye, yeni Birlikliler'in bizzat AB'ye karşıtlığının en önemli ortak paydalarından biri olarak belirmesi. Ötekiler olarak tasnif edilen milli partilerden bazılarını, kazandıkları sandalye sayılarıyla birlikte, sıralamak bir fikir verecektir: Belçika'dan aşırı sağcı Flaman Bloku (3), Fransa'dan Le Pen'in Milli Cephe'si (7), İtalya'dan Mussolini Listesi (1), Avusturya'dan FPÖ (1), Polonya'dan iki sağ-popülist parti (16), İsveç'ten gene aşırı sağcı Haziran Listesi (3), vs.

Birliğin niteliği konusunda, Konfederal Avrupa taraftarı Avrupa Milletler Birliği Grubu (UEN), 27 sandalye ile gücünü nispi olarak az çok muhafaza etmiş durumda. AB karşıtı değilse dahi, "gevşek birlik" taraftarı olan, Avrupa Demokrasileri ve Farklılıkları Grubu (EDD) da toplamda ciddi bir oy kaybına uğramadı. Fakat ülkesel değişiklikler önemli görünüyor. EDD temsilcileri beşinci dönemde, Danimarka, Fransa, Hollanda ve Britanya'dan seçilmişlerdi ve Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin (UKIP) bunlar arasında sadece 3 temsilcisi vardı. 2004 seçimlerinde EDD'nin kazandığı 15 sandalyeden sadece 3'ü Hollanda (2 sandalye) ve Danimarka'dan. Fransa'dan

1999 seçimlerinde gelen 8 sandalye artık yok. Fakat Fransa'da bu oyların nereye gittiğini tahmin etmek çok da güç değil. Geriye kalan 12 sandalye ise AB karşıtı olmadığı artık iddia edilemeyecek UKIP'in. UKIP, AP'ye Britanya'dan Liberaller'le aynı sayıda temsilci gönderdi. (Blair'in İşçi Partisi'nin sadece 19 sandalye kazanabilmiş olduğunu hatırlatalım. Bir "İngiliz istisnailiği" daha: AB genelinde seçime katılım oranları gittikçe düşerken, 1979-1994 ortalaması % 34 civarında seyreden Britanya'da son seçimlerde bugüne kadarki en yüksek katılım yaşandı. % 38.9! 1999 seçimlerindeki oy kullanma oranının % 24'e indiği gözönünde bulundurulursa, Britanya'nın sadece İşçi Partisi ile değil, AB'yle de alakalı mevcut sıkıntılarının ciddileşerek arttığını söylemek de çok abartılı olmayacaktır.)

AP içinde grup kurabilmek için aranan kistaslar gözönünde tutulduğunda, Ötekiler'in yeni dönemde, Liberaller'e yakın düzeyde güce sahip olacak bir grup oluşturmaları kuvvetle muhtemel. Ulusal düzeyde Belçika'nın Flaman Bloku ile kıyaslanabilecek UKIP'in böyle bir grup içinde yer alması kimse için şaşırtıcı olmamalı.

Devam etmeden, Batı Avrupa ülkelerindeki küçük Hıristiyan ve sağcı partilerin seçim kampanyalarını (elbette herhangi bir kampanyadan bahsetmek mümkünse eğer) Türkiye'nin AB üyeliğine karşıtlık üzerinden inşa ettiğini kaydedelim. Bunlar ya Avrupa Halk Partisi ya da Avrupa Demokrasileri ve Farklılıkları gruplarına temsilci gönderen partiler. Fransa'da Chirac'ın Fransa için Birlik'iyle (UMP) birlikte Halk Partisi Grubu adına seçime giren François Bayrou'nun Fransa için Demokrasi Birliği Partisi (UDF), Türkiye'nin ne tarihsel, ne coğrafi olarak Avrupalı olduğunu, bu ülkenin AB'ye kabûlü halinde Mağrip ülkelerine hayır demek için hiçbir sebep kalmayacağını söylüyordu. Fransa'da oy oranı % 7-8 arasında seyreden UDF, AP seçimlerinde 11 sandalye kazandı. Bir başka örnek, AB'nin dönem başkanlığını devralan Hollanda'da seçimlere diğer bir küçük Hıristiyan-sağcı partiyle (SGP) birlikte katılan Hıristiyan Birlik (CU). Kampanyanın yürütücülüğünü aşırı sağcılar (Genç Sağ, Milli Hareket, vs) oluşturduğu Türkiye'ye Hayır Komitesi yaptı. Pim Fortuijn Listesi, Yeni Sağ ve Transparan Avrupa partilerinden de destek aldı. 10 yeni Birlik üyesindeki durum da sıkıntılı bir döneme girildiğini gösteriyor. Şubat 2003'te Çek Cumhurbaşkanı seçilen dönemin sağcı muhalefet lideri Vaclav Klaus, AB'ye girmek hususunda şevkli biri olarak tanımlanmak yerine kendisini ısrarla "Avrupa-gerçekçisi" olarak tarif etmişti. Bu tabir Britanyalılar'ın "Avrupa-şüphesisi" kadar tutar mı, bilinmez. Fakat seçim sonuçlarına bakıldığında tabirin tarife ihtiyacı kalmıyor: AP gruplarının adlarıyla söyleyecek olursak, Halk Partisi 11, Sosyalistler 2, Birleşik Sol 6, Ötekiler 6 temsilci gönderdiler AP'ye. Birleşik Sol'un da, başka birçok ülkede olduğu gibi, katıksız AB karşıtı değilse dahi AB hususunda son derece temkinli bir tavır sergilediği biliniyor. Polonya'da da durum çok farklı değil.

Ancak Birlik'e yeni katılan ülkelerle alakalı olarak Brüksel'i ürküten esas sorun, seçilenlerin çoğunluğunun AB fikrine pek de sıcak bakmayan sağcılardan müteşekkil olması değil. Brüksel belki de konjonktürel olduğunu, dolayısıyla aşılabileceğini düşündüğü bu sorunun üstünde çok durmuyor. Ayrıca sağ, doğuda olduğu gibi Avrupa'nın batısında da kuvvetli. Şimdilik daha popüler olan gündem maddesi, bu

yeni 10 ülkede oy kullanma oranının % 30'un altında kalması. % 82.3'lük Malta ve % 71.2'lik Kıbrıs'ı, % 48.2'lik Litvanya ve % 41.2'lik Letonya ile beraber bir kenara koyalım. Zira bu ülkelerin seçtikleri toplam temsilci sayısı 33. Tek başına 24 temsilci gönderen Macaristan'da katılım oranı % 38.4 olarak gerçekleşirken, 55 sandalyeli Polonya'da bu oran % 20.4'e düşüyor. Oy kullanma oranları, Çek Cumhuriyeti, Estonya ve Slovenya'da % 30'un, Slovakya'da % 20'nin altında! Bu durum mutlaka bu ülkelerin AB'ye karşı olduğu şeklinde okunmak zorunda değil elbette. Sandık başına gitmeyenler pekâlâ AB'ye nihayet girmiş olmanın rahatlığı ya da kaygısızlığı ile de davranmış olabilirler. Gene de ortada bir temsil krizinin olduğu aşikâr.

Brüksel seçim sonrasını Avrupa Anayasası metnini tebrik mesajlarıyla geçiştirdi. Avrupa Halk Partisi ve Sosyalistler adına yayımlanan mesajların büyük ölçüde örtüşmesi dikkat çekici. Hıristiyan Demokratlar Anayasa'nın mukaddemesinde Avrupa'nın Judeo-Hıristiyan mirasına bir atıf bulunmamasının hayalkırıklığını yaşıyorlar. Buna rağmen Anayasa, "ortak gelecek" in temeli kabûl ediliyor. Sosyalistler ise ortak gelecekte ne anladıklarını vurgulamışlar sadece: Daha adil ve sosyal bir Avrupa.¹ Fakat hangi Avrupa ve ne tür bir kurucu iradeyle? Zira, Avrupa fikriyle alakalı tereddüd ve kaygılar ciddi sorunlar olarak Anayasacılar'ın önlerinde duruyor. Bu kaygılar sadece yeni üyelere de has değil üstelik.

¹Gruplar adına liderler tarafından yayımlanan basın bildirimleri metinlerine grupların internet sitelerinden erişilebilir. 19/06/2004: "Baron and Rasmussen: 'Constitution is an historic step forward for Europe'" [Anayasa Avrupa için tarihi bir adımdır], <http://www.socialistgroup.org/> ve 18/06/2004: "Hans-Gert Poettering on the adoption of the European Constitution – 'A historic achievement for Europe'" [Avrupa için tarihi başarı], <http://www.epp-ed.org/>